

V. Čulinović-Konstantinović

I Z V J E Š T A J

Komisije za muzejska i konzervatorska pitanja Hrvatskog etnološkog društva

Godine 1969. na Godišnjoj skupštini Ogranka za SR Hrvatsku Etnološkog društva Jugoslavije vodila se diskusija o problemima etnološke službe u muzejskim ustanovama i o službi zaštite. Na temelju iznesenih problema zaključeno je da se u okviru Ogranka formira tijelo koje će kontinuirano djelovati u okviru osnovnih zadataka:

- da razmatra aktuelne probleme etnologije u muzejskoj i konzervatorskoj djelatnosti,
- da inicira i koordinira akcije u okviru Ogranka za SRH Etnološkog društva,
- da daje mišljenje i potkrepljuje akcije stručnih ustanova,
- da savjetodavno koordinira iste međuregionalne akcije,
- da prijedlozima inicira stručne djelatnosti i zapošljavanje etnologa.

Na licu mjesta izabrani su članovi nove Komisije za muzejska i konzervatorska pitanja, i to: Katica Bošković-Benc - viši kustos Etnografskog muzeja u Zagrebu (zamijenila je dr Jelku Radauš), Marženka Gamulin, etnolog konzervator Republičkog zavoda za zaštitu spomenika kulture Zagreb, Beata Gott-hardy-Pavlovsky, etnolog konzervator Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture Rijeka, Ilda Vidović, direktor Etnografskog muzeja Split, te Vesna Čulinović-Konstantinović, viši znanstveni suradnik Etnološkog zavoda Jugoslavenske akademije u Zagrebu. Na poziv predsjednika Ogranka mr Marije Išgum Komisija je konstituirana 26.5.1969., ali je tek prvim re-

dovnim sastankom 24.2.1970. g. izabran predsjednik kao koordinator rada i preciziran prvi plan rada. God. 1973. Godišnja skupština je izabrala još četiri člana u Komisiju, i to: Todoru Grueva, etnologa konzervatora Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture Osijek, Kseniju Marković, etnologa konzervatora Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture Zagreb, Josipa Miličevića, višeg kustosa Etnografskog muzeja Istre u Pazinu i Ivicu Šestana, etnologa kustosa Muzeja Đakovštine u Đakovu. Tim sastavom Komisije željelo se uključiti u rad podjednak broj etnologa muzejske i konzervatorske struke i obuhvatiti što šire područje rada u našoj Republici. Kroz svih šest godina članovi su se redovno sastajali dva puta godišnje, a između tih sastanaka dogovaralo se o radu pismeno i telefonski. Od početka rada Ogranak je dobivao od Republičkog fonda dotaciju (cca 3000,00) za rad Komisije, čime su podmirivani troškovi sastanaka (članovima izvan Zagreba) i anketa koje su slane.

Rad Komisije usmjeren je od samog početka na davanje podrške etnologima u kompleksnim ustanovama na ostvarivanju evidencije, registracije i prezentacije etnografskog materijala na pojedinim regijama djelovanja odnosnih Zavoda za zaštitu spomenika kulture u SRH, zatim na ukazivanje potrebe evidencije i sređivanja muzejskih etnografskih zbirki u muzejima bez etnologa, na evidenciju malih samostalnih zbirki s etnografskom građom, tzv. seoskih "muzeja", i konačno na davanje prijedloga i iniciranje zapošljavanja etnologa. Taj rad je projiciran na sve godine rada Komisije s većim ili manjim uspjehom.

U sferi zaštite etnografskih spomenika kulture za financiranje akcija bilo je manje uspjeha, no odmah po formiranju apelirali smo dopisima Savjetu za zaštitu spomenika kulture, Republičkom zavodu i svim regionalnim zavodima, na potrebu zapošljavanja etnologa u sve Zavode za zaštitu spomenika kulture, jer su u to vrijeme u službi zaštite radila samo dva etnologa. Naš apel pridonio je također zapošljavanju etnologa u regionalne zavode u Splitu, Osijeku, Dubrovniku i Za-

grebu. Osim toga članovi su Komisije na zasebnim sastancima izradili i poslali prijedloge, dopune i korekture Prijedloga prednacrtu Zakona o zaštiti spomenika kulture SRH, koji su uzeti u razmatranje. Dopisima smo također poticali ostvarivanje akcije registracije ruralnih cjelina (npr. na području općina Opatija i Krk), skretali pažnju republičkim organima na probleme u vezi sa zaštitom etnografskih spomenika i ruralnih prostora na području Jadrana, a u vezi s izradom programa "Zaštita čovjekove prirode u jadranskoj regiji Jugoslavije". U okviru nastojanja da se zaštiti etnografska građa od propadanja u muzejskim ustanovama bez etnologa Komisija je inicirala zajedničku akciju Ogranka i Katedre za etnologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, te zatražila i dobila prva financijska sredstva za ostvarivanje studentske terenske prakse u muzejima pod rukovodstvom etnologa muzealca. Akciju koja je dala dobre rezultate danas vodi Katedra za etnologiju.

Od Izvršnog odbora za izgradnju Spomen-doma u Kumrovcu Komisija je bila zamoljena da organizira radnu grupu i svojim članovima sudjeluje u njoj, kako bi se u okviru Spomen-doma u Kumrovcu formirao i uveo u rad Etnomuzej Kumrovec, što je (1973. g.) učinjeno, pa se suradnja članova Komisije u toj akciji odvija i do danas.

Intervencijom toga tijela postignuto je da se završi za javnost arhiv Bogišićeve zbirke u Cavtatu, u okviru Historijskog instituta JAZU u Dubrovniku, koji je bio bez nadzora i čija se rukopisna ostavština počela osipati. Intervencijom članova Komisije zaposlen je krajem 1976.g. jedan službenik u tom arhivu.

Od 1970.g. Komisija je započela akciju evidentiranja muzeja s etnografskom građom (sa i bez etnologa) i manjih samostalnih muzejskih etnografskih zbirki na području Hrvatske. Anketa s pitanjima o osobi (stručnosti) koja vodi etnograđu, količini tog materijala, njegovoj obradi i stanju, smještaju, namjeri zapošljavanja etnologa (stalno, privremeno) i

želji za stručnom povremenom pomoći odaslana je svim muzejima, mjesnim uredima, narodnim sveučilištima, nekim školama i turističkim društvima za koje se znalo ili pretpostavljalo da imaju sakupljen etnografski materijal. Od 96 anketiranih odgovorilo je 36 (uglavnom muzeji i stručne ustanove). Cjelovite podatke dobili smo za 52 muzeja, zbirke i manje skupine predmeta pri raznim javnim ustanovama. U 33 slučaja bili su zainteresirani za povremenu pomoć etnologa, a 14 je izrazilo namjeru da stalno zaposle etnologa, no većinom su uz tu želju problemi financiranja radnog mjesta. Podatke dobivene tom anketom, koji jasno govore o stvarnoj potrebi zapošljavanja etnologa u više ustanova, Komisija je preko Republičkog zavoda za zaštitu spomenika kulture, Etnografskog muzeja u Zagrebu i direktno dostavila republičkim forumima za pitanja kulture. Na temelju tih spoznaja Komisija je pismeno i lično preko članova kontaktirala s raznim muzejima, potičući uprave muzeja ili forume u općinskim skupštinama na realiziranje iskazane želje za zapošljavanjem etnologa. Rješavanje tih problema je veoma sporo, jer je vezano za stvaranje novih radnih mjesta. Stoga smo 1975.g. ponovo pismeno apelirali na Muzejski savjet Hrvatske za pomoć i suradnju u rješavanju tih problema, i Muzejski savjet se tome odazvao. G. 1976. ponovili smo anketu, ovaj put samo na muzejske ustanove i ponovo dobili uvid u današnje stanje, koje se u proteklih pet godina nije bitno izmijenilo. Dne 24.1.1974.g. u okviru Godišnjeg sastanka Ogranka za Hrvatsku EDJ Komisija je organizirala diskusijsko popodne o muzejsko-konzervatorskim problemima, u kojem su nakon kraćih izlaganja članova Komisije sudjelovali i drugi članovi Društva. Istaknuta je: neophodnost kontrole nad osnivanjem zavičajnih zbirki po selima i manjim mjestima (Gabrić), potrebe uključivanja studenata u inventarizaciju građe u zbirkama bez muzealaca (Gavazzi), obavezno sufinanciranje tog rada od općina (Gothardi-Pavlovsky), ponovno poticanje matične službe muzeja (Andrić, Bakrač), izdavanje brošure s najpotrebnijim uputama o neophodnim radovima pri osnivanju muzejskih zbirki i čuvanju etnograđe za nestručnjake (Gavazzi, Gruev); nadalje govo-

rilo se o propadanju muzejskog materijala u Čazmi i Kutini nakon odlaska etnologa (Gabrić, Konstantinović) i o pasivnom odbijanju tih općina da zaposle ponovo etnologue, kao i o sličnom problemu i teškoćama oko zapošljavanja etnologa u muzejima Šibenika, Varaždina, Buzeta (teškoće etnologu) Dubrovnika i dr. (Bećir, Konstantinović, Benc, Gothardi), zatim o potrebi obavješćavanja nadležnih republičkih organa i njihove pomoći u intervenciji na nerazumijevanje općinskih organa (Kozina, Grujev, Milićević) a također i o organiziranju neke vrste patronežne službe za muzeje bez etnologa i manje zbirke kojom bi se mogli obuhvatiti nezaposleni diplomirani etnolozi (Konstantinović, Milićević i dr.).

Članovi Komisije sudjelovali su dobrovoljnim stručnim radom na osnivanju Zavičajnog muzeja Dolnja Kupčina koji je ostvaren na inicijativu domaćih ljudi, njihovim dobrovoljnim radom i dotacijama Republičkog fonda za kupnju triju drvenih zgrada u kojima je kompletirana postava etnografe. Intervencija na Općinu Jastrebarsko da zaposli etnologa do danas nije uspjela.

Stanje 1976.g. vidljivo je na priloženom popisu sređenih rezultata ankete upućene na preko 40 uglavnom muzejskih ustanova. Iz 31 odgovora (izuzimajući etnografske muzeje u Zagrebu i Splitu gdje radi više od 1 etnologa) izdvajamo 29 ustanova s etnograđom o kojoj se brine - 9 etnologa (2 nesvršena) i 6 arheologa, 3 povjesničara umjetnosti, 1 povjesničar, 1 geograf, 3 kustosa drugih struka i 6 nestručnih osoba ("domaći ljudi", nastavnici i dr.). Odnos 9:20 svakako postavlja pitanje stručne odgovornosti u kulturnim ustanovama SR Hrvatske i odnose prema materijalnim dokumentima naše kulturne prošlosti. Na temelju starih i novih podataka iz ankete utvrdili smo 36 manjih etnografskih zbirki od kojih samo jedna ima etnologa.

Osim tih problema koji su iskazani našom djelatnošću u proteklih šest godina iskristalizirao se još jedan nesrazmjer i to u formalnim željama za etnologima i malom broju etnologa

koji žele da rade izvan republičkog centra. To će se sve akutnije pokazati u budućim nastojanjima za rješanjem problema zapošljavanja etnologa u muzejske ustanove, a jedan od načina da se izbjegne ta kriza jest u uskoj suradnji Društva i Katedre za etnologiju. Studentska praksa je svakako jedan od načina izbjegavanja te moguće situacije. Patronažna služba je također jedan vid kontrole i očuvanja etnograđe u manjim zbirkama izvan muzeja kao i u muzejima bez etnologa. No osim toga postavlja se potreba daljeg nastojanja (dosad bezuspješnog) da se nametnemo forumima koji rade na urbanističkim planovima i preobražaju ruralnih sredina, kao i u akcijama turističke privrede.

Rješavanje akutnog problema stručnog odnosa prema etnografskom muzejskom materijalu prešlo je granice našeg stručnog Društva i to daje nadu da će dalja nastojanja uroditi boljim plodom. U službi zaštite danas radi šest etnologa (Zagreb 3, Rijeka, Split, Dubrovnik), što ne možemo smatrati da je dovoljno, no u muzejskoj službi se pitanje zaposlenih etnologa pokazuje ipak akutnijim. Smatramo da djelovanje Komisije za muzejska i konzervatorska pitanja treba nastaviti; međutim, treba razmisliti da li da se i dalje problemi obje struke rješavaju u jednom kvorumu, ili da se intenzivnije pokuša djelovati u dvije jezgre. Ne treba zaboraviti da je Zagreb centar s najvećim brojem etnologa u struci, za njim slijedi Split s 4, te Rijeka i Dubrovnik sa 2 etnologa, dok su mnoge druge regije bez ijednog etnologa (Hrvatsko zagorje, Lika i dr.) ili samo s jednim etnologom muzealcem (zadarska regija, itd.), a što nas je više moći ćemo bolje raditi i naši rezultati će biti vidljiviji i razumljiviji i izvan granice naše struke. Komisija je u dosadašnjim nastojanjima pokušala informirati i angažirati stručnjake i forume drugih srodnih struka, jer o suradnji s njima ovisi u velikoj mjeri uspjeh rješavanja problema etnološke struke i prakse.

Rezultati ankete o etnografskom muzejskom materijalu u muzejima SRH x - djelomično

R. br. ABC	Muzeji s etnogr. građom	ethn. građu vodi	suradnja s etnologom	etnografski materijal količine	inv. kat. smj.	obrada	Plan zaposl. st.povr. etnologa	povrem. pomoć etnologa		
1.	Zavič.zb. BAŠKA Opć.Krkk	povj. umj.	Pom.povi-jes.muz. Rijeka	1/5	da	da	ne	da	imaju	
2.	Zavič. muzej BIOGRAD	-	Etn.odjel Nar.muz. Zadar	prikup.	ne	ne	ne	?	?	imaju i žele stud. praksu
3.	Gradski muzej BJELOVAR	apsolv. etnol.	da	3.065 od uk. 38.755	x	x	da	ne	ne	žele
4.	Etnograf. zbirka BUJE Nar.sveuč.	pola r. vremena etnolog	Etn.muz. Pazin	100%	da	da	da	da	ne	imaju
5.	Zav.zb. DOBRINJ Opć.Krkk	kontrola etnologa	Pom.po-vij.muz.	100%	da	da	x	da	ne	imaju
6.	Muzej ĐAKOVŠTINE ĐAKOVO	etnolog	%		da	da	da	ne	da	

R. br. ABC	Muzeji s etnogr. građom	etn. građu vodi	suradnja s etnol.	etnografski materijal količine	inv. kat. smj. st.	obrada	plan zaposl. st.	povrem. pomoć etnologa
7.	Muzej gr. ILOKA	arheolog i histor.	dr Jelka Radauš	600 od 10.000	da	ne	ne	da
8.	Muzej JASTREBAR-SKO	kustos povj. umjet.	ne	50%	da	ne	da	ne
9.	Muzej KRAPINA i okolina Nar. sveuč.	nesvrš. stud. etnolog.	Etn.muz. Zagreb	1/5	da	da	da	ne
10.	Grad.muz. KRIŽEVCI	povj. umjetn.	prof.Mara Seselja u m.	1/7	da	ne	x	ne
11.	Nar.muzej LABIN	povjesn.	dr Jelka Radauš	1/5 (1000)	da	ne	ne	ne
12.	Zav.muzej u osnivanju OBROVAC Nar.sveuč.	arheolog	Etn.odjel Nar.muzej Zadar	u prikupljanju	ne	ne	ne	? ?
13.	Muzej Slavonije OSIJEK*	kustosi drugih struka		2.156 od 140.000 (1970.g.-2050!)	da	da	da	ne
								žele za obradu građe

R. br. ABC	Muzeji s etnogr. građom	etn. građu vodi	suradnja s etnologom	etnografski materijal količine	inv. kat. smj. st. povr.	obrađ. zaposl. etnologa	plan pomoć povrem. pomoć etnologa
14.	Pom. povij. muzej RIJEKA <u>Etn. odjel</u>	<u>etnolog</u> vode v. t. 1 i 5	1/10	da	da	x	ne ne ne sa stud. praksom
15.	Samoborski muzej <u>SAMOBOR</u>	kustosi drugih struka	10%	da	da	da	ne ne ne žele
16.	Grad. muzej <u>SENJ</u> <u>Etn. zb.</u>	arheolog	1/3	x	ne	da	ne ne ne "za sada"
17.	Muzej Cetinske Krajine <u>SINJ</u>	geograf povremeno	285. inv. br.	da	ne	depo	ne ne ne - nema izložb. prostora
18.	Muzej <u>SISAK</u>	<u>etnolog</u>	60%	da	ne	x	ne ne ne žele i suradnju
19.	Muzej Požeške kotline <u>SL. POŽEGA</u>	arheolog ne	1/10 izloženog (259)	da	da	da	da ne ne žele
20.	Muzej grada <u>ŠIBENIKA</u>	kust. kult. povijesn. odjela	950 eksp.	ne	ne	da	da ne ne žele

R. br. ABC	Muzeji s etnogr. građom	etn. građu vodi	suradnja s etnologom	etnografski materijal količine	obrađ. kat. smj. zaposl. st. povr. etnologa	plan pomoć
21.	Muzej grada <u>TROGIRA</u>	? etnol. "ne"	? ?	? ?	.da da -	žele
22.	Muz.zb. <u>VELI IŽ (O.IŽ)</u>	? ?	Etn.odj: Nar.muz. Zadar	u prikup- ljanju	? ne da ? ?	imaju
23.	Gradski muzej <u>VINKOVCI</u>	<u>etnolog</u>		1.068 od 26.084	da da x ne ne	povre- meno
24.	Gradski muzej <u>VUKOVAR</u>	arheolog	prof. Zdenka Lehner	1.364 od 23.000 (1z1.100: 2.200)	da ne x da ne	žele
25.	Narodni muzej <u>ZADAR</u>	etnolog Etnol. odjela	YY	3.166	da da da da da da	žele stud. praksu
26.	Etnografski muzej <u>ZAGREB</u>	<u>etnolozi</u>	YY	100%	da x da da da da	ne
27.	Etnografski muzej <u>PAZIN</u>	<u>etnolog</u>	YY	80%	da da da da da da	žele stud. praksu
28.	Etnografski muzej <u>SPLIT</u>	<u>etnolozi</u>	YY	100%	da x da da da da	žele stud. praksu

R. br. ABC	Muzeji s etnog. građom	etn. građu vodi	suradnja s etnol.	etnografski materijal količine	inv. kat. smj. st.	obrađ. povr. etnol.	plan zaposl. pomoć
29.	Muzej u ŽUPANJI**	arheolog	ne	1/3 izlož.	x	ne da ne	ne ne
30.	Zavičajni muzej Dol. KUPČINA Druš. prij. muzeja D.K.	nitko osim domaćih	prof.M. Gušić i Etnol. zav. JAZU	90% u 3 drv. stare zgrade	ne	ne da (ili)	žele
31.	Zavičajna kuća Konavle ČILIPi	Komisija Turist. društva Čilipi	prof.K. Benc-Bošković Zgb Etn.muz.	cca 95% izlož.	da	ne da ?	žele struč. pomoć
**) Muzej u županji ima pod svojom kontrolom manje etnozbirke "pri pojedinim školama" i to:							
1.	Osn. škola CERNA	?	Muzej u (nastav.) županji	?	ne	ne ? ?	? ?
2.	Osn. škola GRADIŠTE POS.	"	"	?	ne	ne ne ne	? ?
3.	Osn. škola PODGAJCI	"	"	?	ne	ne ne ne	? ?
4.	Osn. škola ŠTITAR	"	"	?	ne	ne ne ne	? ?

MALE ETNOGRAFSKE ZBIRKE BEZ ETNOLOGA

Podaci iz 1970-74.g.

1. BAŠKA, o. Krk (v. anketu 1976.g., str. 1, t.1)
2. BLATO na Korčuli, Split, osnivanje zbirke, gdje?.
3. BRDOVEC, etnolog postavio zbirku, ali ne namjeravaju nikoga uzeti radi nedostatka sredstava.
4. BUZET, Istra, 1750 predmeta, 11 objekata, etnologa imaju!
5. CAVTAT, Dbk. Bogišićeva zbirka, JAZU, ima unikata, tek sada namješten službenik.
6. DARUVAR, Narodno sveučilište, prikuplja građu.
7. DELNICE, Narodno sveučilište, prikuplja građu.
8. DOLNJA KUPČINA, Jastrebarsko, Društvo prijatelja muzeja pri Savezu boraca D. Kupčina, stručno postavljene postave u 3 drvene zgrade na vlastitom muz. prostoru, otkupljene i neke pomoćne domaćinske zgrade, bunar, opančarski, kovački alat i dr.
9. DRAGANIĆI, Karlovac, seoska kuća sa zbirkom.
10. DRNIŠ, Općina, nošnje i kubure.
11. GORNJA VOĆA, Hrv. zagorje, Osmogodišnja škola, nošnje, kućanski pribor i alati, vode nastavnici.
12. IMOTSKI, Split, franjevački samostan, cca 100 predmeta neobrađeno.
13. KARLOVAC, Društvo "Armando", nošnje.
14. KOPRIVNIČKI BREGI, Koprivnica, zbirka u župnom uredu u lošem stanju.
15. KOSTAJNICA, Sisak, zbirka u franjevačkom samostanu.
16. KOŠLJUN, Punat, o. Krk, franjevački samostan, zbirka dijelom obrađena, stručna pomoć etnologa Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture Rijeka.
17. KRAJ, o. Pašman, Zadar, zbirka franjevačkog samostana, dijelom evid.
18. LIPA, Istra, zbirka nije obrađena, nema stručnjaka, materijal u propadanju.
19. OLIB, Zadar, privatna zbirka Pulišić.
20. OZALJ, Karlovac, nošnje i predmeti, žele povremenu pomoć samostalnog dipl. etnologa.

21. MALA MLAKA, Vel.Gorica, privatna zbirka Plavšić-Kušević, cca 215 predmeta: preslica, keramike, namještaja, nošnje, djelomično obrađeno.
22. RAB, zbirka samostana sv.Eufemije, neobrađena, imaju interes za povremenu stručnu pomoć.
23. RAKALJ, Istra, zbirka u kući Mate Balota.
24. SLUNJ, Karlovac, etnozbirka (?).
25. STARIGRAD, o. Hvar, Split, etnozbirka, nije propisno obrađena.
26. ŠARENGRAD, Vukovar, etnozbirka u franjevačkom samostanu, obrađena (?), suradnja s Etnografskim muzejem Zagreb (1974.g.).
27. ŠČITARJEVO, Vel. Gorica, etnograđa u zbirci naivca Stjepana Kičina, djelomično obrađeno.
28. ŠIŠLJAVIĆ, Karlovac, nošnje, nešto predmeta, djelomično obrađeno.
29. VALPOVO, Društvo prijatelja starina, 10 kompleta nošnji i namještaj, obrađeno, čini 30% ukupnog fundusa, nema etnologa, ali žele.
30. VELA LUKA, o. Korčula, Split, zbirka brodica, dijelom obrađeno.
31. ZAOSTROG, Split, zbirka franjevačkog samostana, cca 500 predmeta, nošnje, stara kuhinja i dr., dijelom obrađeno.
32. ŽABNO, Sisak, 1 drvena seoska kuća s inventarom (?).

Gradovi navedeni iza lokaliteta su muzeji s etnologom koji su registrirali zbirke i dijelom dali stručnu pomoć u postavi.

Za podatke o etnozbirdkama u osnovnim školama: Gradište Pos., Cerna, Podgajci i Štitar, v. u anketi (s.3 na kraju), kontrolu vodi Muzej u Županji koji je bez etnologa.